

Sisäministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain 9 luvun 1 ja 10 §:n muuttamisesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista

Sosiaali- ja terveysministeriö kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi poliisilain 9 luvun 1 ja 10 §:n muuttamisesta ja eräistä siihen liittyvistä laeista. Sosiaali- ja terveysministeriö kannattaa ehdotettuja lainsäädännön muutoksia, joilla voidaan vahvistaa haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeutta suojeluun.

Poliisin virka-avun maksuttomuus kohdistuessaan lastensuojelutehtäviin korostaa lapsen edun sekä oikeuksien ensisijaisuutta ja tavoittelee lasten hyvinvoinnin turvaamista. Lastensuojelun asiakkuudessa olevat lapset ja heidän perheensä ovat erityisen haavoittuvassa asemassa. Esityksen lapsivaikutusten arviointia olisi kuitenkin hyvä vielä täydentää. Sosiaali- ja terveysministeriö viittaa lapsivaikutusten arvioinnin osalta Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirjaan lainvalmistelijaille (Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2021:5). Lapsivaikutusten arvioinnin perus- ja ihmisoikeusperustan tarkempaan tarkasteluun voi hyödyntää esimerkiksi Kansallisen lapsistrategian oikeudellinen perusta -julkaisua (STM:n raportteja ja muistioita 2020:20). Vaikutusten arvioinnin tueksi ja tietopohjan vahvistamiseksi ei ole kerätty tietoa siitä, miten virka-avun maksullisuus on vaikuttanut pyydettyihin ja myönnettyihin poliisin virka-apuihin lastensuojelussa ja sosiaalipäivystyksissä.

Käsillä oleva esitys ei muuta poliisin virka-avun pyytämisen tai myöntämisen perusteita, kuten toimivaltaa koskevaa sääntelyä, vaan esitys koskee ainoastaan poliisin virka-avusta perittäviä maksuja. Poliisi myös aina päättää virka-avun antamisesta kuten tälläkin hetkellä. Poliisin virka-avun maksuttomuus kuitenkin vahvistaa osaltaan haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden viimesijaisen turvan saamista, koska kynnystä virka-avun pyytämiseen ainakaan sen maksullisuudesta johtuen ei pitäisi syntyä. Joissain tilanteissa virka-avun maksullisuus on voinut nostaa sosiaalihuollon viranomaisten kynnystä pyytää poliisin virka-apua, vaikka lapsen tilanne olisi sitä edellyttänyt.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että erityisesti sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneiden tai sinne palaamatta jättäneiden lasten oikeus turvaan tulee huomioida jatkossa virka-avun maksuttomuutta laajemmin, koska pelkkä virka-avun maksuttomuus ei yksistään riittävästi paranna näiden lasten asemaa. Sijaishuoltopaikastaan luvatta poistuneet tai sinne palaamatta jättäneet lapset ovat erityisen haavoittuvassa asemassa ja alttiita hyväksikäytölle ja rikoksen uhriksi joutumiselle sekä sille, että tekevät itse tai tulevat pakotetuiksi tekemään rikoksia ja heidät tulisi poliisin toimivaltuuksin saattaa mahdollisimman pian takaisin sijaishuoltopaikkaansa.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Sosiaali- ja terveysministeriö pitää erityisen kannatettavana, että virka-avun maksuttomuus ulotetaan sosiaalipäivystysten ja lastensuojeluviranomaisten lisäksi koskemaan sosiaalihuollon viranomaista, joka arvioi lapsen lastensuojelun tarvetta. Lapsen asian tullessa vireille sosiaalihuollossa on lapsi sosiaalihuollon asiakkaana riippumatta siitä, arvioidaanko lapsen lastensuojelun tarvetta. Pois lukien tilanteet, joissa asian vireille tulo on edellyttänyt kiireellisiä lastensuojelun tukitoimia, ja näin lastensuojelun asiakkuuden alkamista. Sosiaalihuollon asiakkuuden ja palvelutarpeen arvioinnin aikana sosiaalihuollon viranomaiset voivat arvioida lapsen lastensuojelun tarvetta sekä kiireellisten tukitoimien tarvetta ja tämän tehtävän suorittaminen voi edellyttää poliisin virka-apua. Vaikka poliisin virka-avun maksullisuus ei saa olla este virka-avun pyytämiselle tilanteen sitä edellyttäessä, vahvistaa poliisin virka-avun maksuttomuus sosiaalihuollon viranomaisten edellytyksiä arvioida lapsen lastensuojelun tarvetta kaikissa tilanteissa.

Niin ikään sosiaali- ja terveysministeriö pitää perusteltuna ehdotusta, jonka mukaan yksityishenkilö voi saada virka-apua maksutta silloin, kun maksuttomuus on perusteltua sosiaalisista, taloudellisista tai muista näihin verrattavista henkilökohtaisista syistä. Tämä turvaa lähisuhdeväkivallan uhrin asemaa sekä myös lapsen oikeuksia niissä perheissä, joissa on lapsia. Sosiaali- ja terveysministeriö jättää vielä harkittavaksi, olisiko säännöksessä myös syytä todeta kohtuullisuus. Perusteluissa voisi kuitenkin olla tarpeen avata vielä konkreettisemmin sitä, minkälaiset ”sosiaaliset, taloudelliset tai muut näihin verrattavat henkilökohtaiset syyt” oikeuttaisivat maksuttomuuden.

Lisäksi perusteluissa olisi vielä hyvä yksityiskohtaisemmin avata lähisuhdeväkivaltaan liittyvien tilanteiden osalta sitä, milloin ylipäänsä on kyse poliisin virka-avusta ja milloin poliisin perustehtävästä. Poliisin perustehtäviin kuuluvat tilanteet ovat maksuttomia, kun taas poliisin myöntämä virka-apu on lähtökohtaisesti maksullista.

Poliisin yksityishenkilölle myöntämä virka-apu on esityksen mukaan lähtökohtaisesti maksullista, ellei yksityishenkilön esimerkiksi sosiaaliseen tai taloudelliseen tilanteeseen liity sellaisia seikkoja, joiden perusteella virka-apu voisi olla maksutonta. Esityksessä ei ilmene, kuka ja missä vaiheessa tekee ratkaisun siitä, peritäänkö myönnetystä virka-avusta maksu. Lähisuhdeväkivallan uhrilla tulisi olla etukäteen tieto siitä, onko hänelle myönnetty virka-apu maksullista vai maksutonta. Lähisuhdeväkivallan uhrin ovat muutoinkin heikossa asemassa ja virka-avun maksun mahdollisuus voi olla este ylipäänsä virka-avun pyytämiselle tai myönnetyn virka-avun vastaanottamiselle.

Kansliapäällikön sijaisena, osastopäällikkö Pasi Pohjola

Neuvotteleva virkamies

Tiina Muinonen

Jakelu

SM Sisäministeriö

Tiedoksi

STM APO Sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaat ja palvelut -osasto
 STM TUTO Turvallisuus ja terveys -osasto
 STM YTO Yhteisöt ja toimintakyky -osasto

VN/23284/2021-STM-44

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: